

Wydział Psychologii
Uniwersytetu Warszawskiego

Przestrzeń ucieleśniona

Maria Lewicka

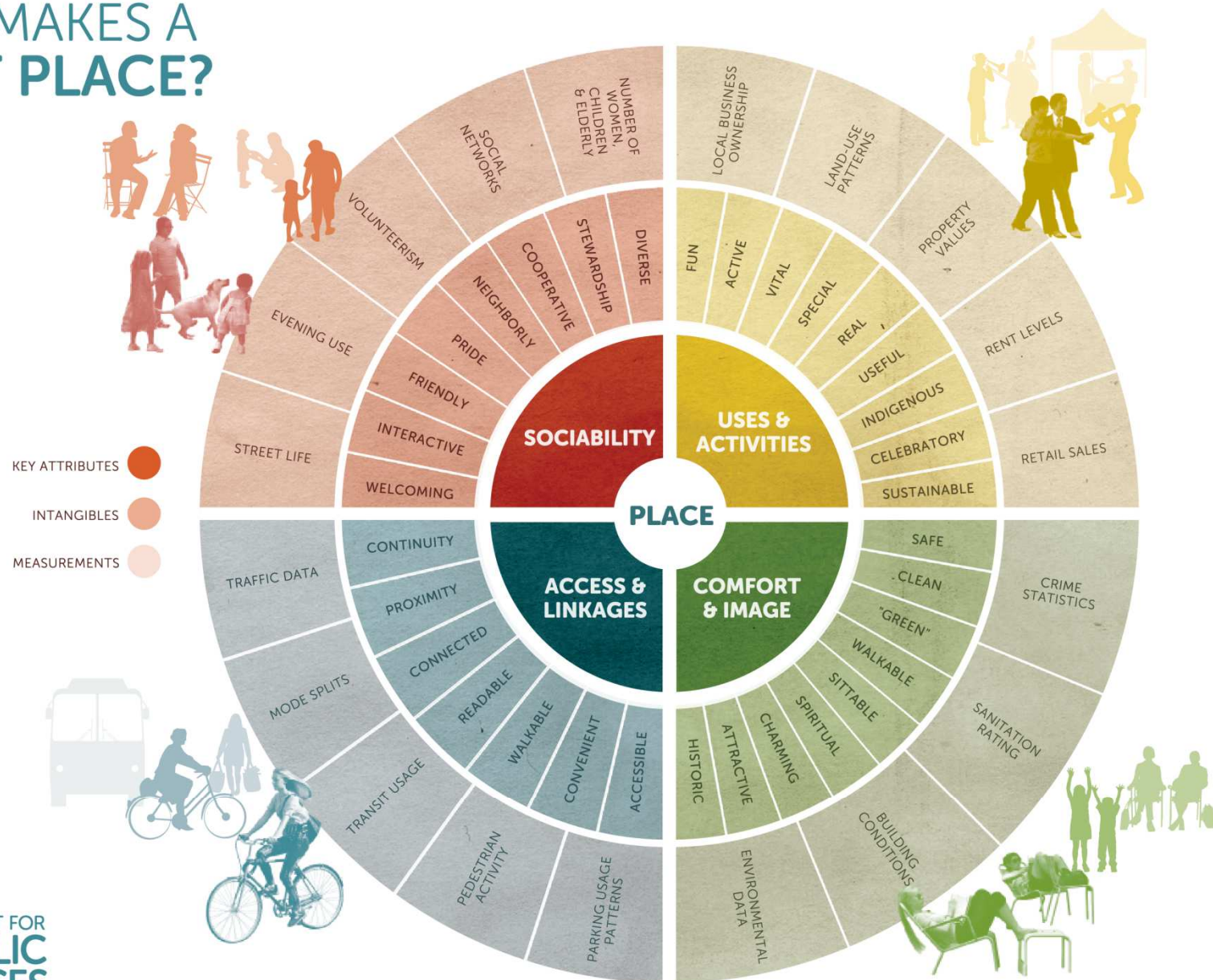

Maria Lewicka
PSYCHOLOGIA MIEJSCA

WHAT MAKES A GREAT PLACE?

Czym miejsce jest a czym nie jest?

5

- Miejsce nie jest tym samym co przestrzeń - abstrakcyjny twór definiowany przez układ współrzędnych geograficznych
- Miejsce nie jest lokalizacją charakteryzowaną przez kategorie socjologiczne (wielkość miejscowości, skład demograficzny, inne cechy socjologiczne)
- Miejsce nie jest zwykłą jednostką analizy, nazwą miejscowości w sondażach

Socjolog Thomas Gieryn (2000) w artykule „Przestrzeń dla miejsca w socjologii”

6

- *„Punkt we wszechświecie z nagromadzoną w nim materią, staje się miejscem dopiero wtedy, gdy zawiera w sobie historię lub utopię, zagrożenie lub bezpieczeństwo, tożsamość lub pamięć (Gieryn, 2000, s. 465).*
- *„Miejsce to nie jest po prostu sceneria wydarzeń lub ich tło, ale aktywny gracz w grze – siła, która wywiera dostrzegalny i niezależny wpływ na życie społeczne” (s. 466).*

Czym jest miejsce?

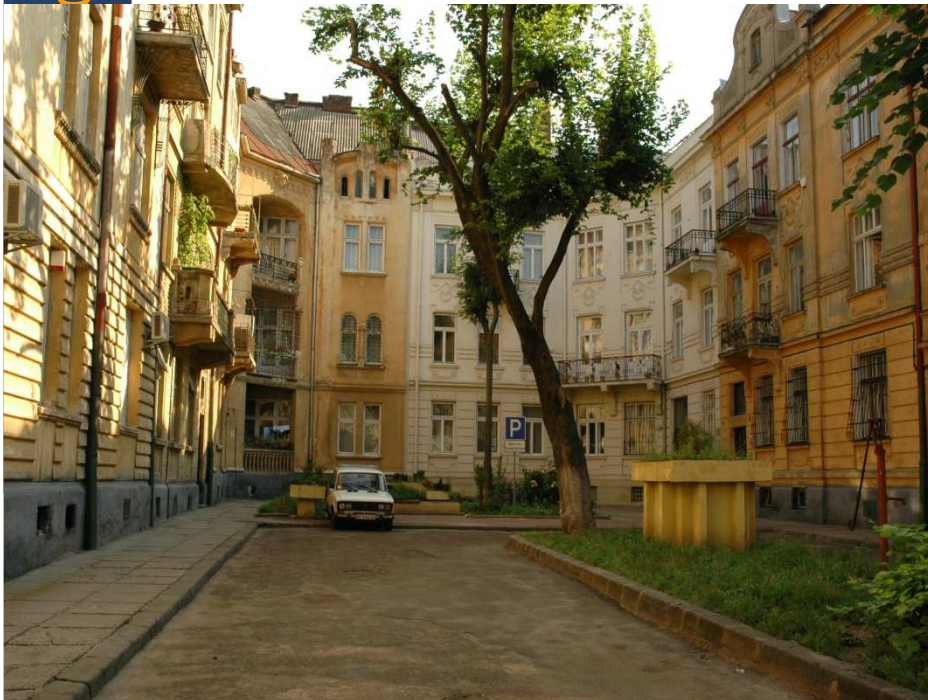
7

- Trzy cechy definicyjne (Agnew, 1987)
 - Geograficzna lokalizacja (współrzędne geograficzne)
 - Forma materialna (budynki, ulice, przyroda)
 - **Znaczenie i wartość dla jednostki lub grupy**

Miejsce to znacząca lokalizacja

Miejsca wybrane przez studentów jako najbardziej znaczące

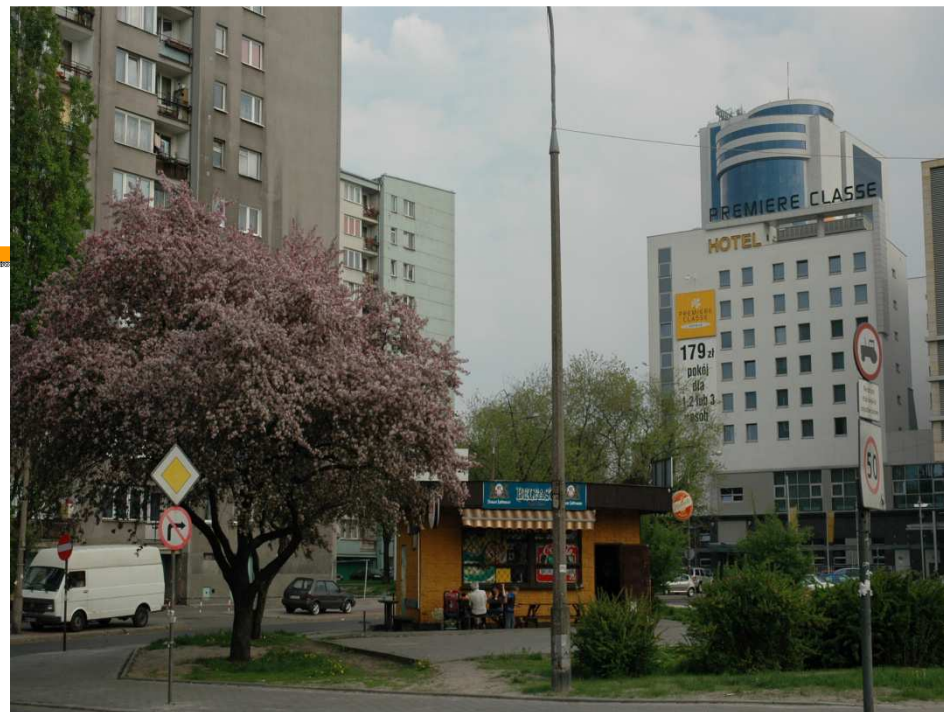

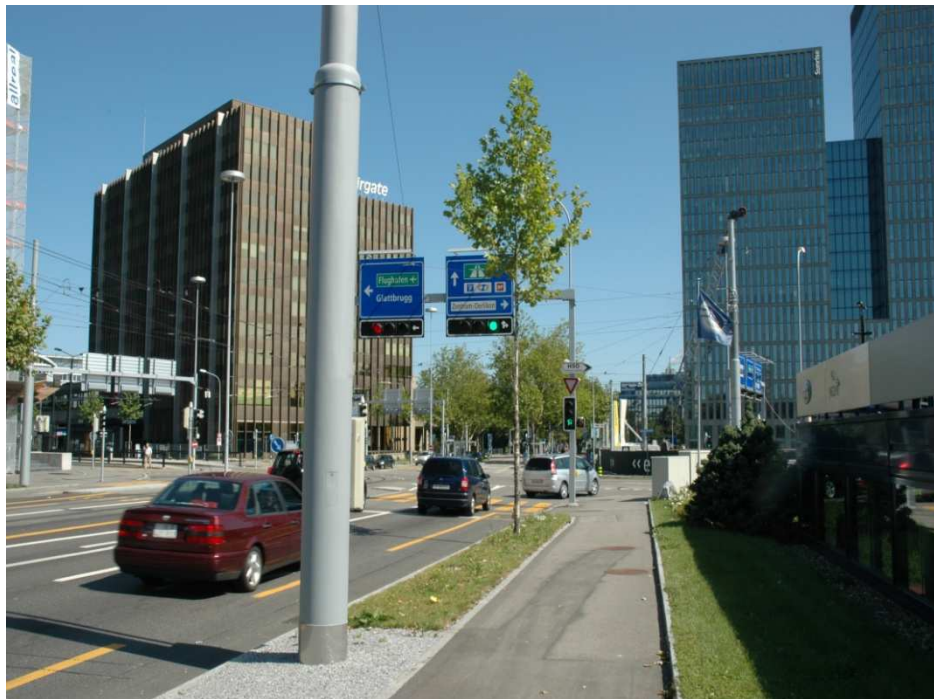
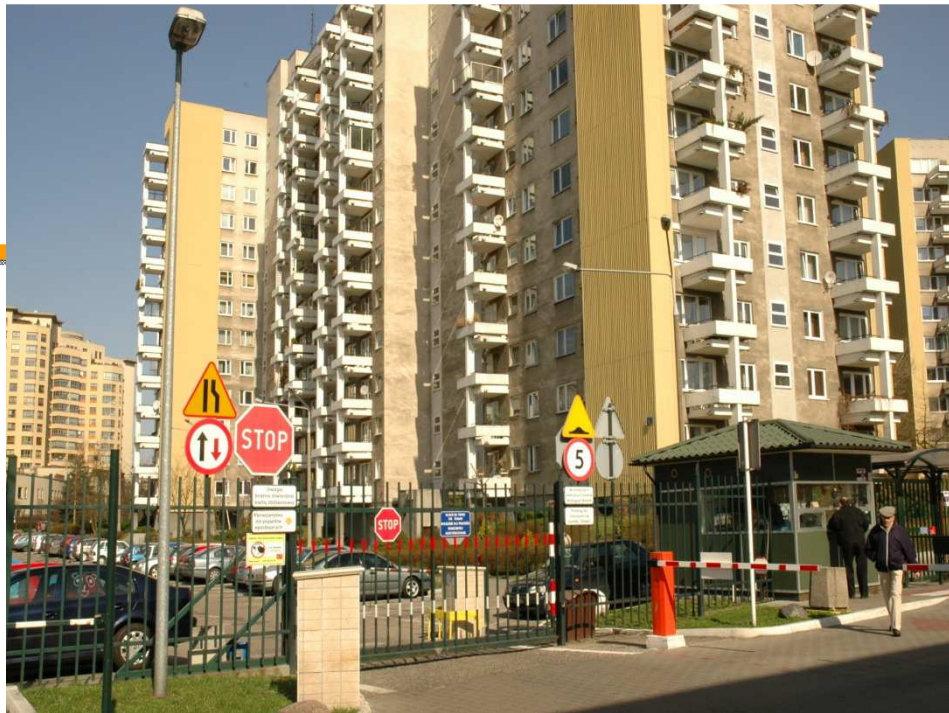
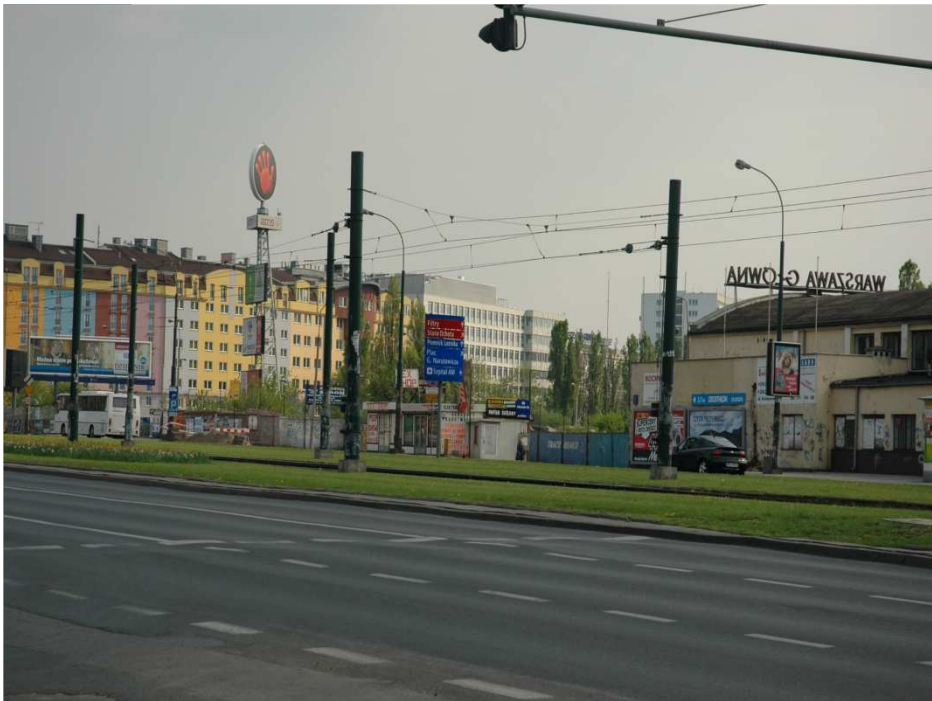

© 2012 by [illegible]

I najmniej znaczące

Spór o teorię miejsca: konserwatyści vs. progresywiści

„Konserwatyści”

Yi Fu-Tuan

Christopher
Alexander

Edward Relph

„Progresywiści”

Doreen Massey

Vs

Kim Dovey

David Harvey

Spór o koncepcję miejsca: tradycjoniści vs. progresywiści (Cresswell, 2004)

17

„Tradycjoniści” – miejsce „zamknięte”

- Unikatowe, tożsamość oparta na ciągłości historycznej, homogeniczne, wyraźnie wyodrębnione, mające swoją niepowtarzalną tożsamość (genius loci), gwarantujące spokój
- Przeciwwstawione „przestrzeni” – amorficznej, otwartej, przestrzeni ruchu („przestrzeni przepływów” – M. Castells)
- Konsekwencje: związek z miejscem funkcją zakorzenienia w miejscu, długości zamieszkania, historii rodziny, „prawo do miejsca” mają tylko osoby zakorzenione („pniaki”, a nie „ptaki”)

Progresywiści – miejsce „otwarte”

- Miejsce „otwarte”, dynamiczne, miejsce jako proces, miejsce jako skrzyżowanie dróg, płaszczyzna kontaktów, otwarte na innych
- Przeciwwstawione zamkniętej przestrzeni
- Konsekwencje: związek z miejscem niezależny od zakorzenienia, przeszłości związanej z miejscem, historii miejsca, miejsce jako kreator przyszłości, prawo do miejsca mają „ptaki” tak samo jak „pniaki” i „krzaki”

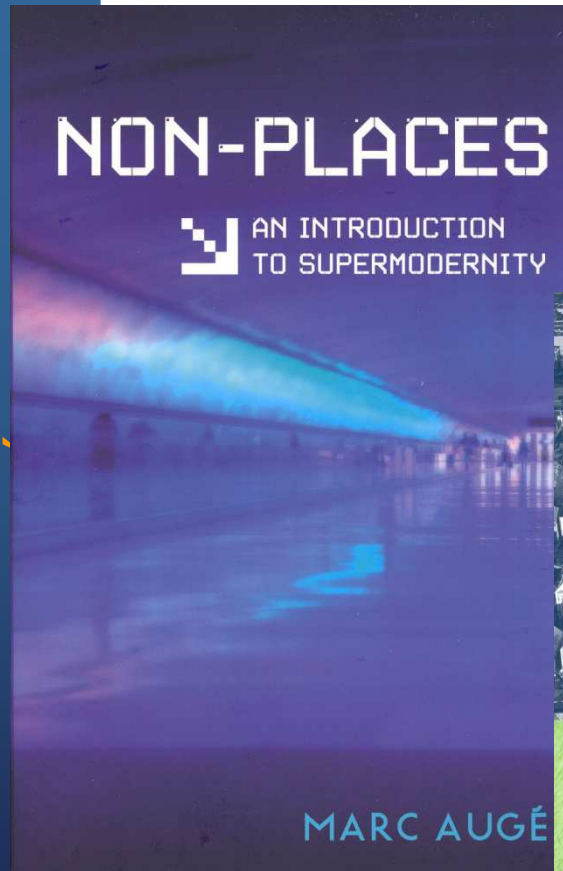
Miejsca – „konserwatywne”

Miejsca – „progresywne”

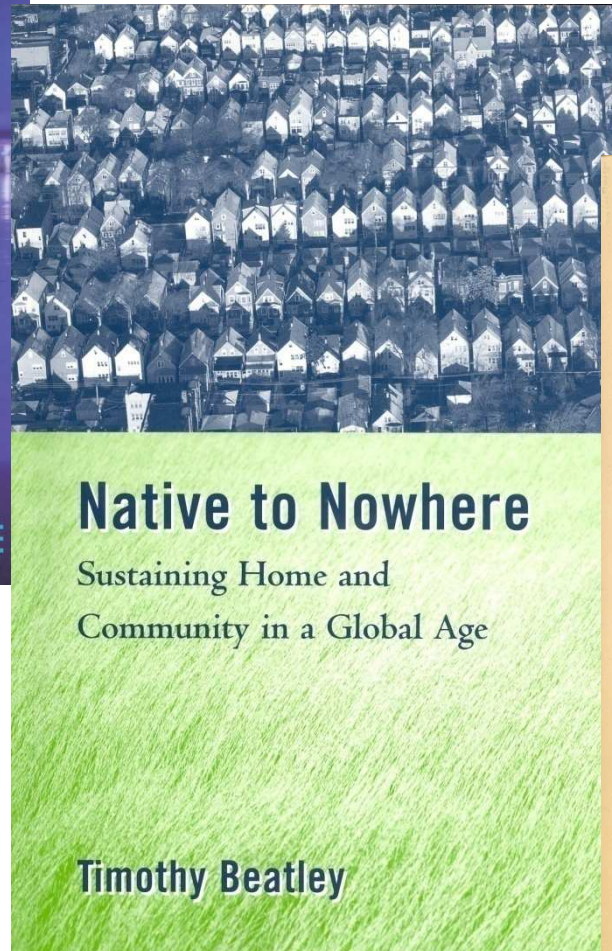

Coraz więcej autorów porusza temat „nie-miejsc”

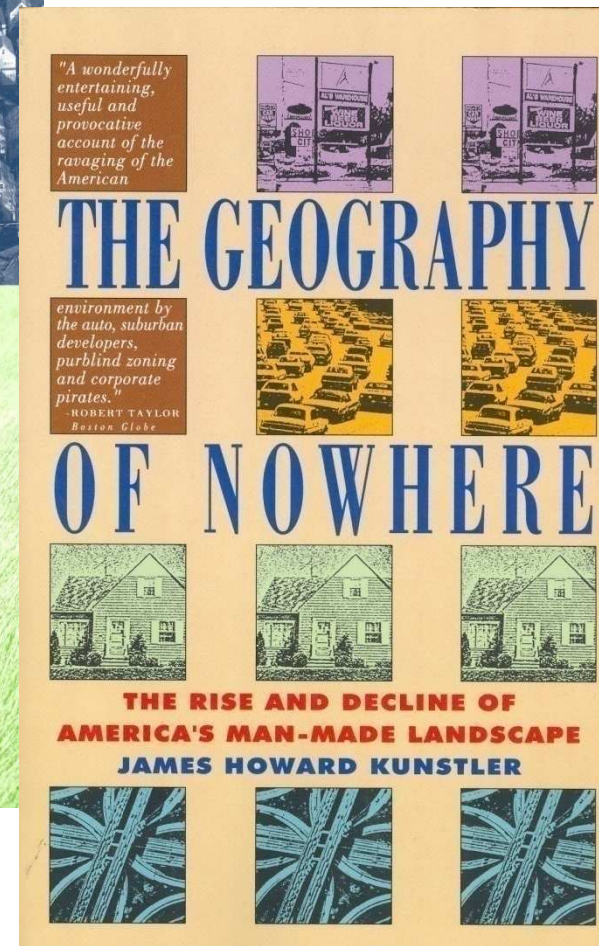

1995

2004

1993

Pracown

“... rozpowszechnienie się ogłupiającej jednostajności jest tendencją alarmującą. Wraz z postępującym marszem globalizacji, widać to na całym kontynencie w miejscach, które wyglądają identycznie i budzą identyczne odczucia. W różnych centrach handlowych występują takie same sklepy, w różnych komercyjnych przestrzeniach takie same sieci fast-food – powoduje to duszące poczucie jednostajności podmiejskiego krajobrazu” (Beatley, 2004, str. 2).

Centra handlowe

amerykański „urban sprawl”

Lotnisko jako „nie-miejsce”

26

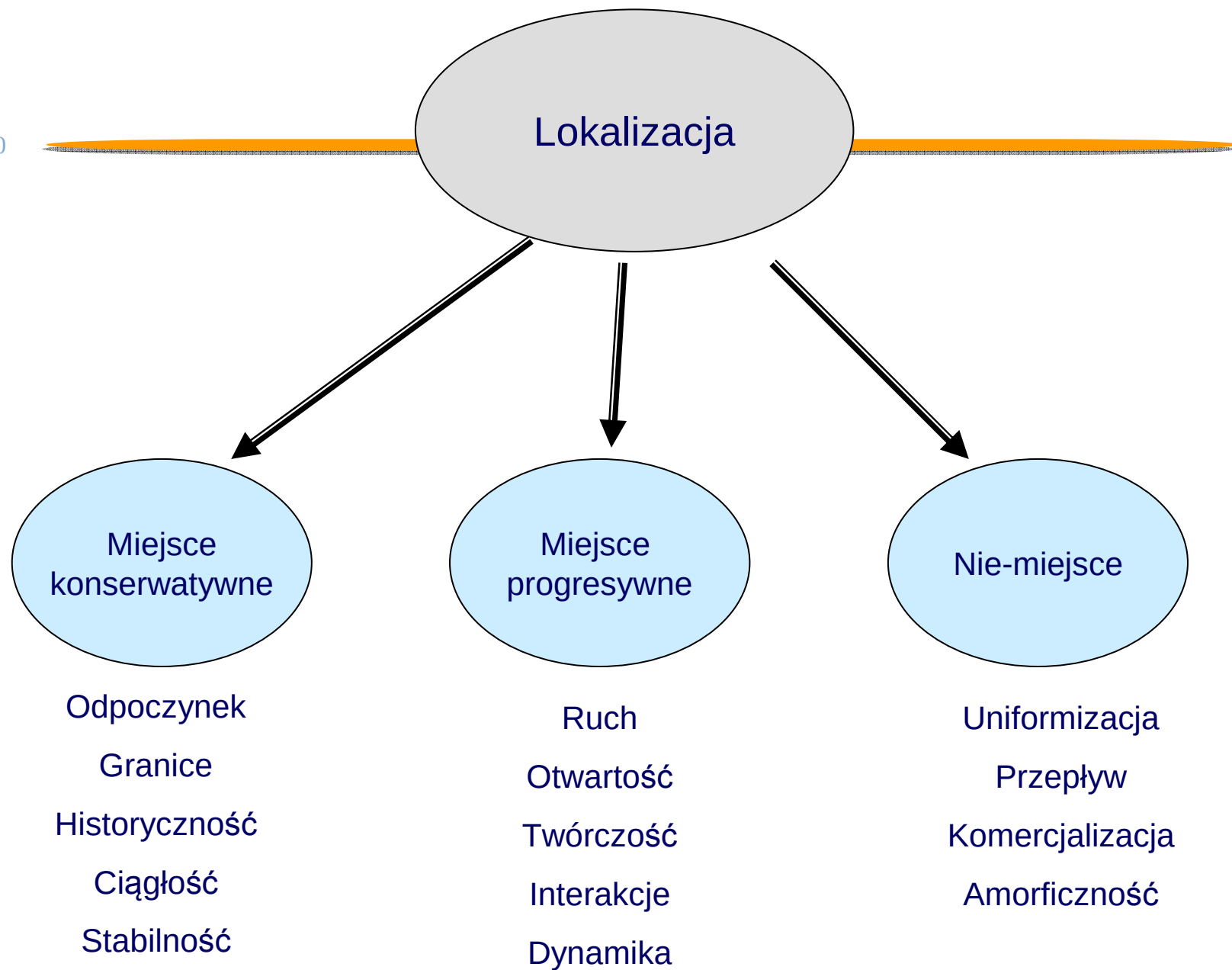
„ Podróż samolotem to jedna z czarnych dziur amerykańskich projektów. Zrób 10 kroków w przestrzeń jakiegokolwiek lotniska, a poczujesz, że zostałeś wessany w jakiś rodzaj nieumiejscowienia, modularny koszmar przerostu funkcji nad formą, który kończy się dopiero wtedy, gdy zostaniesz wreszcie wyrzucony w zupełnie innym mieście”. (Jonathan Dee, 2002).

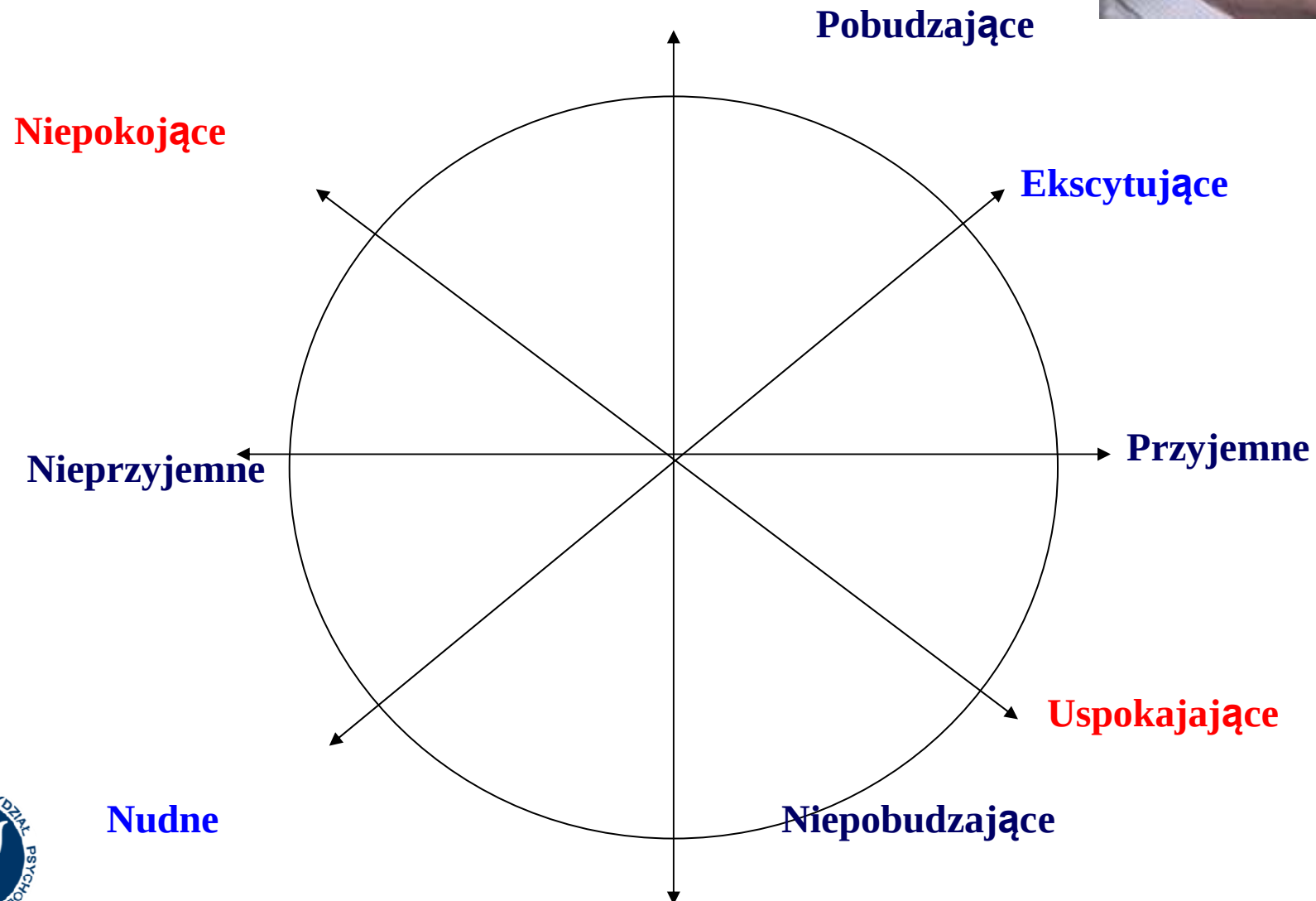
Nie-miejsca

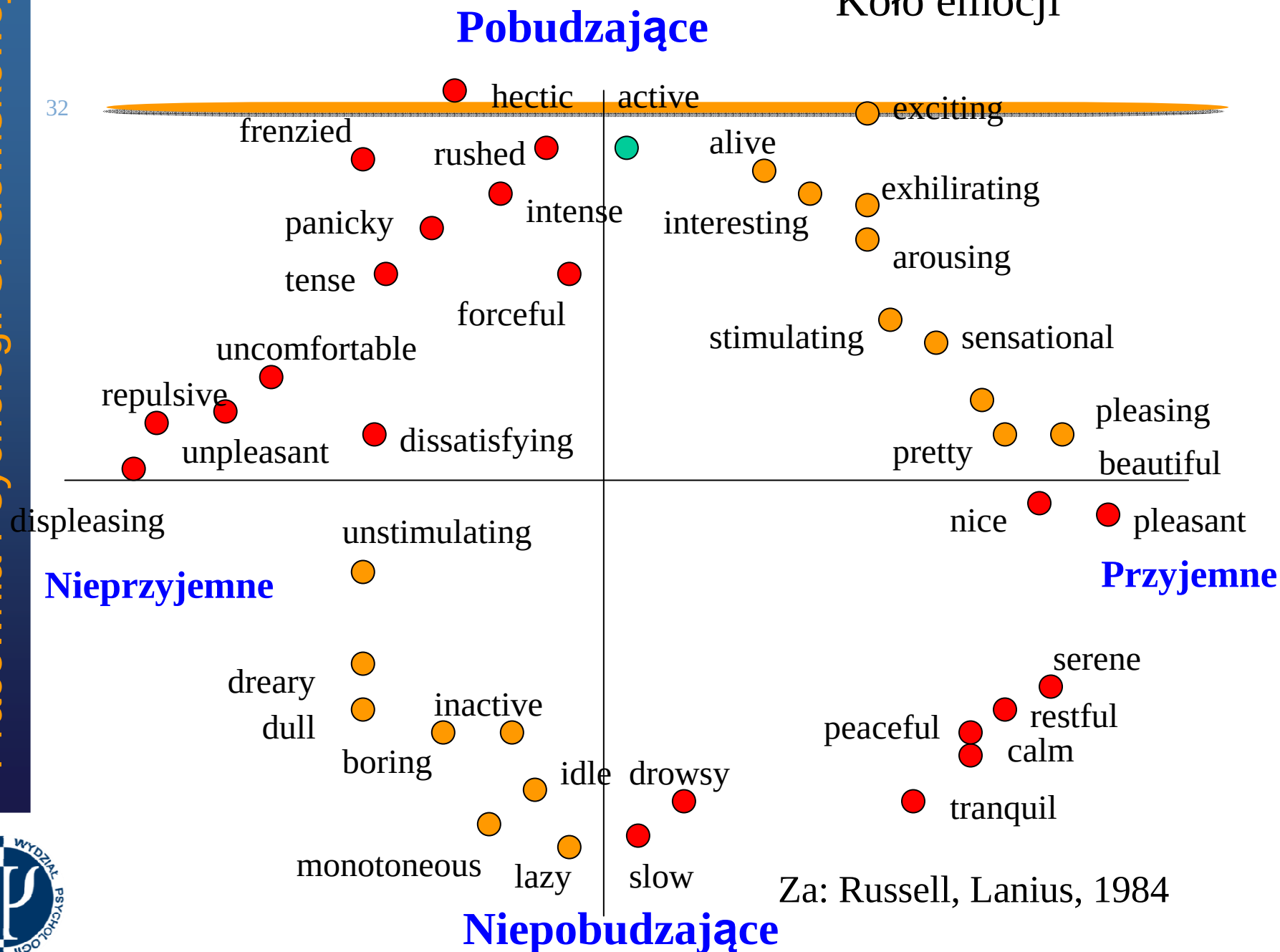

James Russell – koło emocjonalnych reakcji na środowisko

31

Koło emocji

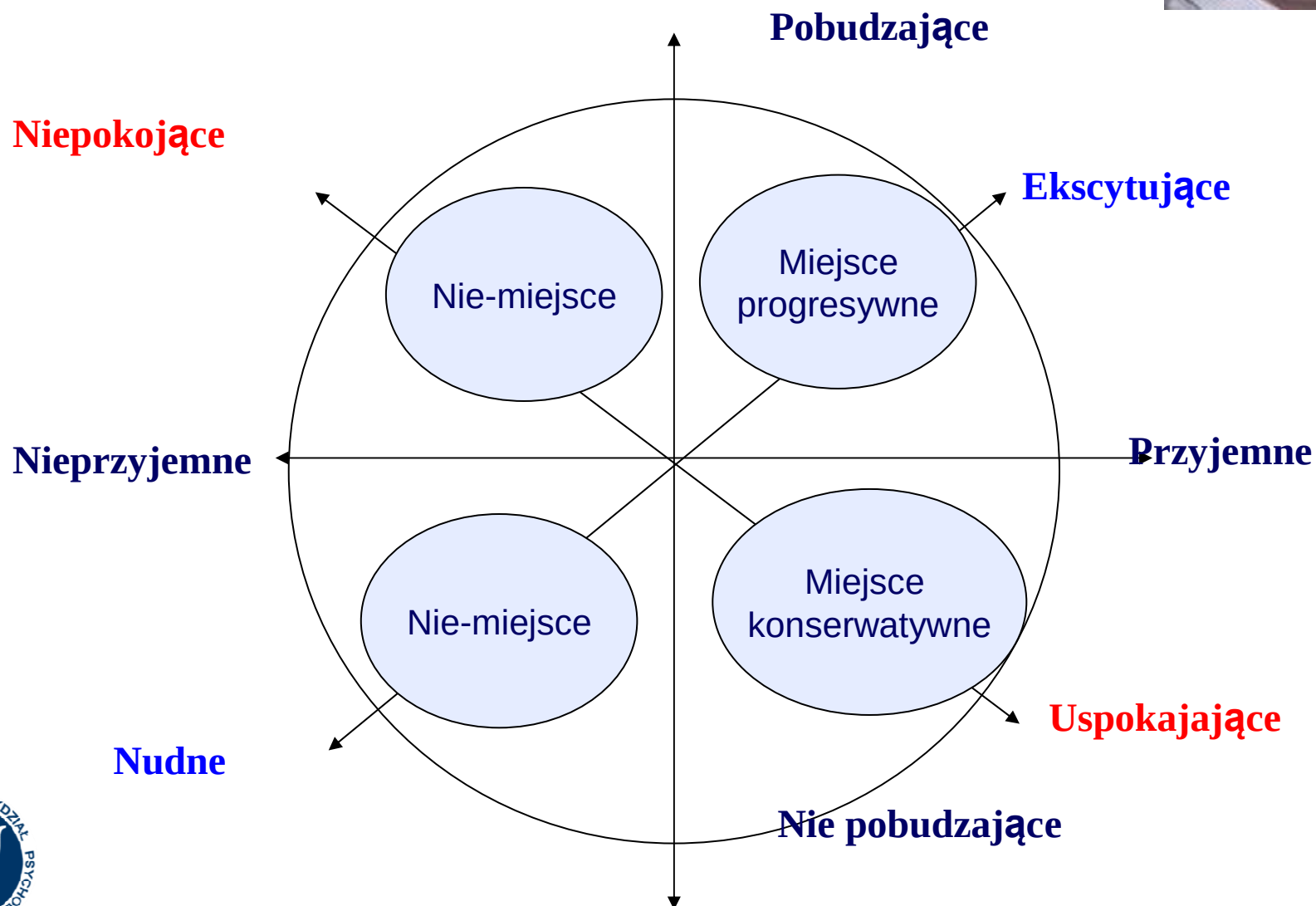

Za: Russell, Lanius, 1984

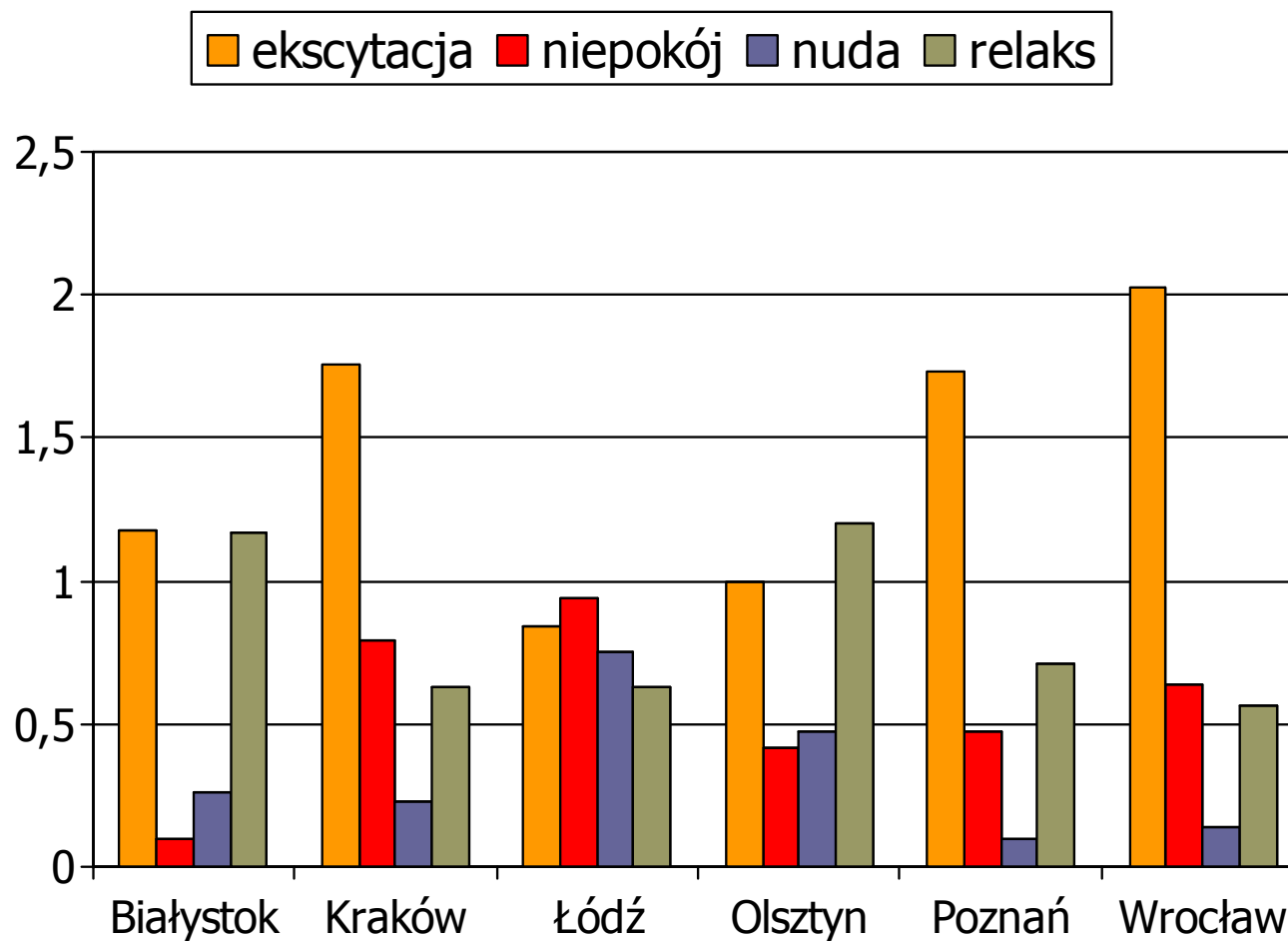
Rodzaj reakcji afektywnej diagnostyczny dla sposobu spostrzegania danej lokalizacji

33

Afektywna ocena sześciu polskich miast

34

Pytania praktyczne

35

- Jak pogodzić ze sobą w praktyce dwie koncepcje miejsca: tradycyjnego i progresywnego?
- Jak sprawić aby nie-miejsca przekształciły się w miejsca?
- Jak zmienić irytację w ekscytację? Nudę w relaks?

Otaczająca nas przestrzeń jest przestrzenią ucieleśnioną – spostrzeganą i odczuwaną przez pryzmat naszego ciała

Dobre miejsca mają ludzką skalę, są tworzone na miarę człowieka, uwzględniają ograniczenia wynikające z budowy jego ciała i pozwalają mu na realizację jego możliwości

Człowiek jest biologicznym organizmem a więc:

37

- Ma ciało, które ma określone wymiary, określone zmysły, możliwości i ograniczenia
 - Wzrost, kąt i kierunek widzenia, szybkość poruszania się (5 km/godz.)
 - Ma odpowiednią wielkość ciała i określone możliwości wykonywania różnych czynności
 - Poznanie otoczenia, odczuwanie otoczenia dokonuje się poprzez ciało człowieka (psychologowie mówią o ucieleśnionych emocjach, ucieleśnionym poznaniu)
 - Ucieleśnienie przejawia się w semantyce języka
 - góra - dobra, dół - zły; przód - postępowy, tył - konserwatywny, prawo – prawidłowy, prawy, uczciwy, lewo – niepoprawny, nieuczciwy

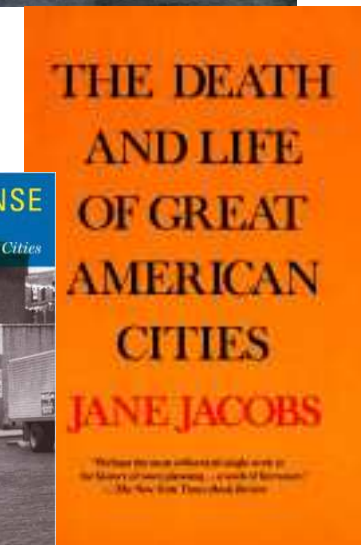
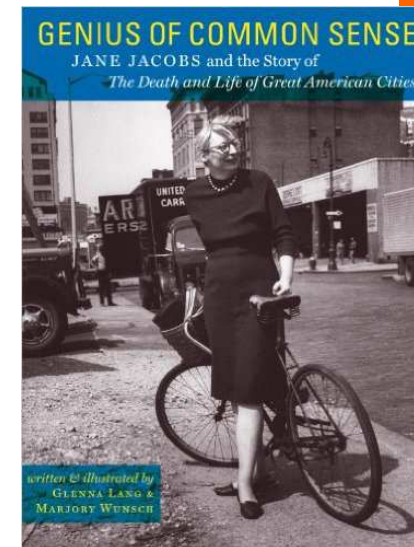
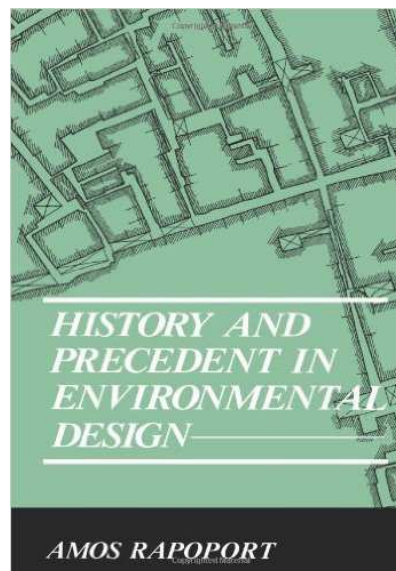
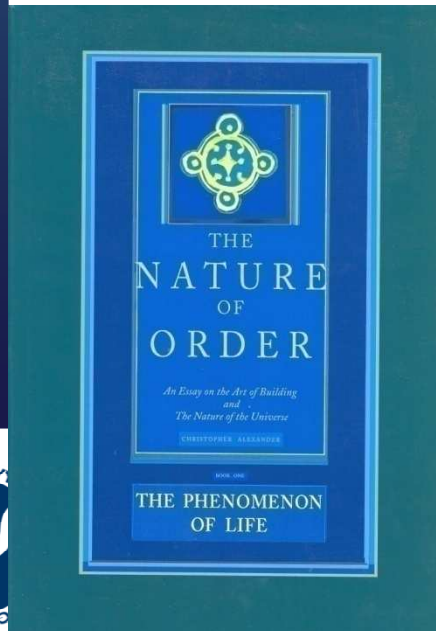
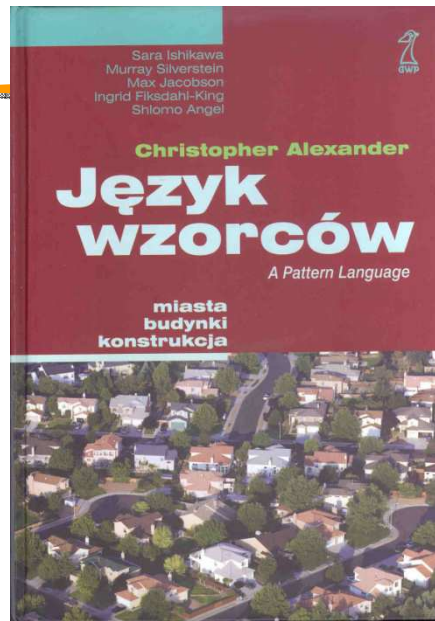

Teoria afordancji Jamesa Gibsona

38

- Spostrzeganie środowiska - spostrzeganie pragmatycznych funkcji - afordancji (what does the object afford – co ono umożliwia?)
 - Np. jadalne, siadalne, pisalne...
- Afordancja to relacja między cechami środowiska a cechami (aktywnego) organizmu
- Środowisko to zbiór afordancji
- Afordancje są źródłem znaczeń → zamieniają lokalizacje z miejsca
- **Dobre miejsca to miejsca o dużej liczbie afordancji**

Wprost lub pośrednio mówią o tym....

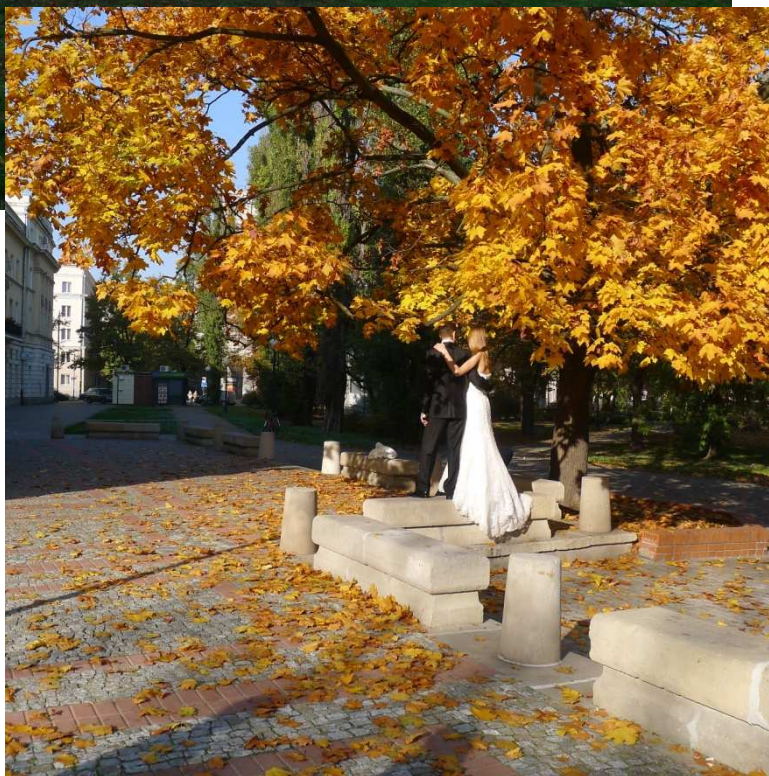
I inni ...

Architektura tradycyjna (wernakularna) – do 1960

40

- Dawne domy w miastach budowane były przez lokalnych rzemieślników, a więc
 - były budowane z uwzględnieniem miary człowieka i w większości na zamówienia konkretnych ludzi przy pomocy dostępnej technologii
 - Skala do czterech – pięciu pięter
 - Partery dla oka
 - Przydomowe ogródki w dzielnicach oddalonych od centrum
 - Środowisko złożone, odpowiednie dla człowieka pieszego, a nie poruszającego się samochodem
 - Uwzględniały rozmaite potrzeby człowieka przede wszystkim to, że
 - **Poruszał się przede wszystkim pieszo → odpowiednie odległości**
 - **Spędzał więcej czasu w miejscu zamieszkania → dostęp do usług**
 - **Kontaktował się z innymi w miejscu zamieszkania → miejsca do spotkań w pobliżu domu**

Przy takiej architekturze
nowożeńcy dziś robią
sobie zdjęcia ...

A nie takiej (w
sąsiedztwie)

Obecne miasta (domy)

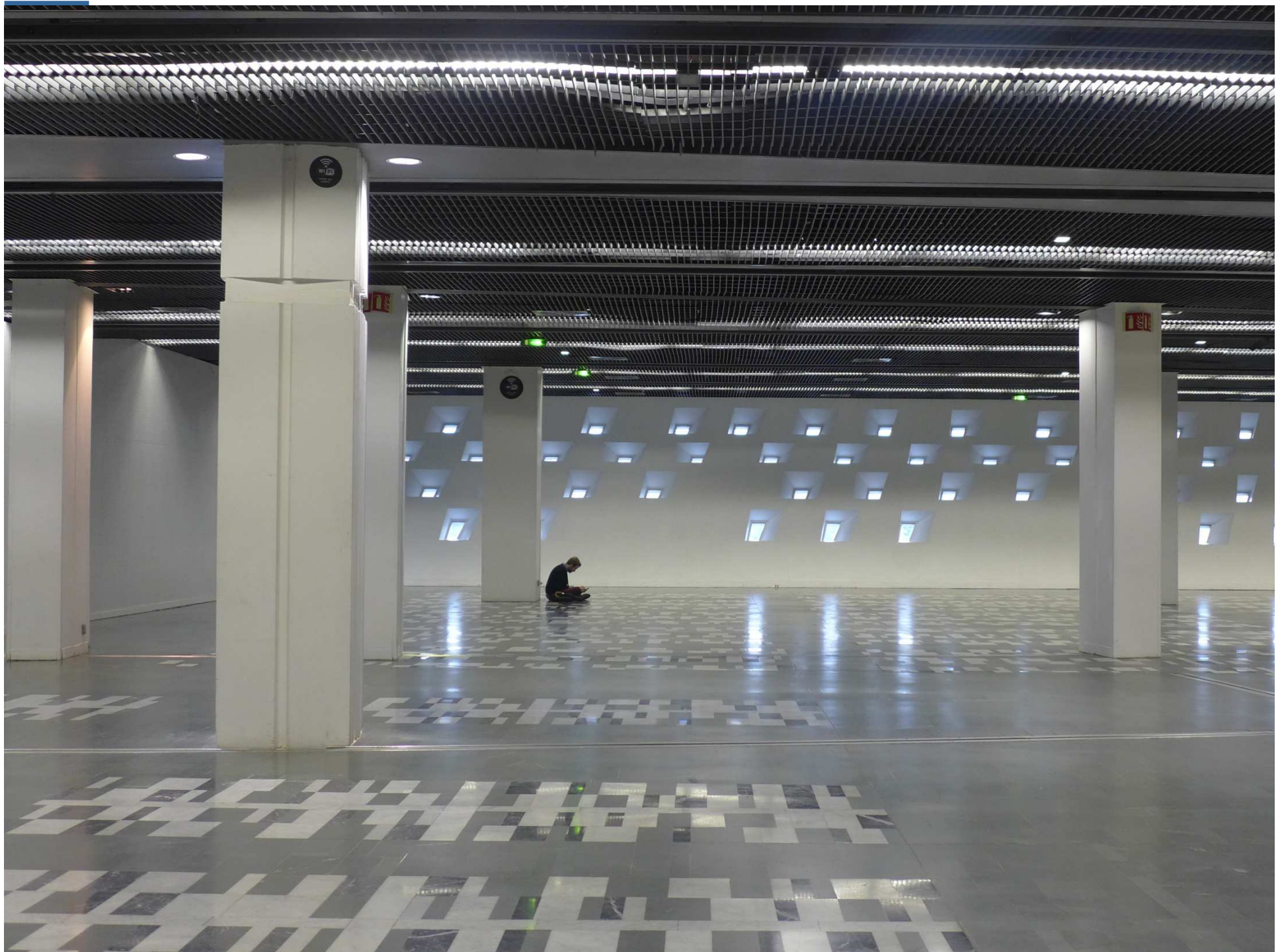
44

- Projektowane są przez zawodowych architektów jako dzieła sztuki (im wyżej i bardziej nietypowo – tym lepiej)
 - Przykład Żagiel Liebeskinda; wieżowce Dubaju
- Osiedla projektowane są przez deweloperów z intencją głównie zysku
- Nie uwzględniają miary człowieka
- Sprowadzają budynki głównie do ich funkcji użytecznej (standard mieszkania, miejsce parkingowe, płot gwarantujący bezpieczeństwo, jakiś trawniczek lub kwiatek w donicy)
- Przykładem nowe blokowiska na Białołęce i w innych dzielnicach Warszawy, rozbudowująca się Wola, nowoczesne biurowce

Próby wkomponowania przestrzeni wspólnej w wysoką zabudowę rzadko się udają

**Dlatego tak trudno stworzyć przestrzeń
społeczną
wokół tego budynku**

Co innego w zabudowie niskiej...

A tymczasem deweloperzy ...

Przestrzenie przejściowe

66

- „Soft edges” (Jan Gehl) – miękkie przejścia między przestrzenią prywatną a publiczną
 - Przydomowe ogródki
 - Schodki prowadzące na ulicę
 - Próg domu
 - Taras
- Funkcje
 - Sprzyjają kontaktom społecznym
 - Ożywiają miasto
 - Integrują mieszkańców/ pracowników z resztą miasta
- Są możliwe tylko (głównie) w niskiej zabudowie, niezwykle rzadko w wieżowcach

„Soft-edges” uniemożliwiają

68

- Nadmiernie wysokie budynki → kreują wokół jedynie przestrzeń publiczną
- Płoty i zasieki okalające osiedla i domy
- Samochody parkujące na chodnikach

Last but not least...

Dobre miejsca publiczne nawiązują do
tradycji, dają poczucie ciągłości, osadzenia w
trajektorii czasu

A nie...

"Wyburzamy przeszłość,
by zrobić miejsce dla przyszłości"

www.aidecom.pl

AF

AF GROUP

"Wyburzamy przeszłość,
by zrobić miejsce dla przyszłości"

www.afgroup-polska.pl

Dobre miejsce to przestrzeń ucieleśniona, stworzona na miarę człowieka, dająca poczucie ciągłości, z dużą liczbą afordancji

7

WHAT MAKES A GREAT PLACE?

